

FORSKNINGSRAPPORT NR. 2/2012

STEG FOR STEG, BLÅKORS ØST 2011

EN FORSKNINGSBASERT EVALUERING

Ottar Ness og Marit Borg

HØGSKOLEN
i Buskerud

FAKULTET FOR HELSEVITENSKAP

➔ INSTITUTT FOR FORSKNING INNEN PSYKISK HELSE OG RUS

Steg for Steg, Blå Kors Øst – en forskningsbasert evaluering.

ISBN: 978-82-8290-001-0

Layout omslag: Solveig Stormo Johansen og Ingvild Stokka, Høgskolen i Buskerud.

© IFPR – Institutt for forskning innen psykisk helse og rus, fakultet for helsevitenskap, Høgskolen i Buskerud.

Institutt for forskning innen psykisk helse og rus

Høgskolen i Buskerud.

Grønland 58

3045 Drammen

E-post: postmottak@hibu.no

Hjemmeside: <http://www.hibu.no/ifpr/>

IFPRs publikasjoner kan fritt siteres ved tydelig angivelse av kilde.

Publikasjoner fra IFPR som omtales, anmeldes eller henvises til, bes sendt til Instituttet.

STEG FOR STEG, BLÅKORS ØST 2011

- en forskningsbasert evaluering

Ottar Ness og Marit Borg

Drammen 2012

Høgskolen i Buskerud

Fakultet for helsevitenskap

Institutt for forskning innen psykisk helse og rus

Sammendrag

Bakgrunn

Hovedmålsettingen i Steg for Steg (SFS) er å tilby brukerdrevne fritidsaktiviteter for å skape nettverk, aktivitet og mestring. Slik SFS stod frem i 2010 representerer det et rusfritt fritidstilbud utviklet av og for Blå Kors Øst sine brukere. Brukerne er personer som har et rusproblem og samtidig får et tilbud om behandling/rehabilitering i regi av Blå Kors Øst. SFS er et tilbud som skal skape arenaer for aktivitet, mestring og fellesskap i en trygg, rusfri sone. SFS er ”fritid som gir overskudd”. Tilbudet tar utgangspunkt i en forståelse av at det viktigste tiltaket for å redusere fattigdommen i Norge er å senke terskelen for aktiv deltakelse i samfunn og arbeidsliv. SFS-modellen er en metode som har som målsetting både å bidra til menneskelig aktivitet og til å benytte fritidsaktiviteter som målrettede utviklingsarenaer. Evalueringsoppdraget er finansiert av Helsedirektoratet og utført av Institutt for forskning innen psykisk helse og rus, Høgskolen i Buskerud.

Hensikt og problemstilling

Hensikten med denne studien er å bidra til kunnskap og forståelse for hvordan aktiviteter kan oppleves som meningsfulle og til nytte for deltakerne i SFS gjennom brukerdrevne aktiviteter. Problemstillingen for studien ble: *Hvordan kan aktivitet i en rusfri sone være til nytte og hjelp, og gi økt opplevelse av mestring og fellesskap?* Deltakernes erfaringer er belyst gjennom følgende to forskningsspørsmål: (1) Hvordan beskriver brukere ved SFS nytten ved aktivitetene? og (2) Bidrar aktivitetene til å skape nettverk, aktivitet og mestring?

Metode

Denne forskningsbaserte evalueringen ble gjennomført gjennom et samarbeidsbaserte forskningsdesign med bruk av både kvalitative og kvantitative datainnsamlinger. Det samarbeidsbaserte designet fokuserte på involvering av brukerne gjennom hele forskningsprosessen og vektlegging av deres erfaringer og opplevelser med SFS.

Funn

De samlede funn er fremstilt gjennom en kvantitative og kvalitative del. I den kvantitative presenteres funnene først ved baselineundersøkelsen som dokumenterer antall aktiviteter og antall brukere som totalt har brukt SFS i 2011. Deretter evalueres et utvalg av aktivitetene i SFS: (a) *Bowling*, (b) *Matutdeling for rusmisbrukere*, (c) *Friluftstur*, (d) *Spillkveld* og (e) *Steg for Steg kveld*. I den kvalitative relateres funnene til: (1) *meningsfull aktiviteter i sosialt fellesskap*, (2) *kontinuitet i livet*, (3) *rusfri arena*, og (4) *å bli møtt uten fordommer*.

Konklusjon

Relatert til forskningsspørsmålene for denne studien er det forskningsmessig grunnlag for å konkludere med følgende: (a) *Steg for Steg fremstår som et åpent og lett tilgjengelig tilbud som hjelper mennesker i tiltakets målgruppe i deres behandlings- og rehabiliteringsprosess*, (b) *deltakerne i Steg for Steg opplever å bli møtt med respekt og verdighet, og dette hjelper dem til å føle trygghet, livskvalitet og glede*, (c) *deltakelse i Steg for Steg bidrar til selvutvikling og ansvarsfølelse på en rusfri arena*, (d) *deltakelse i Steg for Steg bidrar til å ha en hverdag med meningsfulle aktiviteter som representerer en kontinuitet i deltakernes liv*, (e) *deltakelse i Steg for Steg bidrar til å skape gode sosiale nettverk, aktivitet og mestring*, og (f) *det er flere områder det kan være aktuelt å se nærmere på, som rekruttering, målgrupper, aktivitetene, meningens betydning og det sosiale fellesskapets verdi og se på disse områdene som mulige nye brukerdrevne aktivitetstilbud med nødvendig opplæring tilknyttet*.

Institutt for forskning innen psykisk helse og rus (IFPR), Høgskolen i Buskerud.

IFPR arbeider for å utvikle et solid forskningsmiljø i samarbeid med personer med brukererfaring, pårørendeerfaring, klinisk erfaring, forskere og beslutningstakere. Instituttet ønsker å bidra til styrking og utvikling av den nasjonale og internasjonale kunnskapen innen psykisk helse og rus med særlig vekt på fem områder; 1. Personers erfaringer med psykiske helseproblemer og hva som hjelper, 2. Person- og kontekstsentrerte tilnærminger, 3. Familie- og nettverksperspektiver, 4. Helsetjenesteorganisering, utøvelse og effektivitet og 5. Aksjonsrettet forskning, særlig brukerinvolvert forskning og handlingsorientert forskningssamarbeid i kliniske praksiser.

I tillegg driver instituttet en rådgivende og konsultativ funksjon overfor kommuner, brukerorganisasjoner, helseforetak og myndigheter. Bidrar til utvikling og gjennomføring av utdanning og kompetanseutvikling. Er en hospiteringsarena for gjesteforskere og samarbeidspartnere, samt bidrar til å styrke forskerkompetansen ved avdeling for helsefag, HiBu. Forskingen ved instituttet vektlegger kontekst i forståelsen av psykisk helse og psykiske helseproblemer, og for utøvelsen av psykisk helsearbeid. Lokalmiljøet er konteksten for hvor psykisk helsearbeid skal utvikles. Sentrale områder er arbeid, bolig, skole, fritid, lokalmiljø og de sosiale og materielle livsbetingelsene. Folkehelseperspektivet med vekt på å fremme helse og sosialt liv på individ-, gruppe og samfunnsnivå, gjennom velvære og velferd, har også grunnleggende betydning for personers psykiske helse og i psykisk helsearbeid. Forskingen ved IFPR skal også synliggjøre at de sammenhenger og situasjoner der folk lever og bor kan bidra til å lindre eller å forsterke psykiske helseproblemer, så vel som at det sosiale og kulturelle mangfoldet kan støtte psykisk helse og bedring. Instituttet legger stor vekt på tverrfaglighet og brukerinvolvering i prosjektutvikling og gjennomføring. Instituttet har kompetanse innen kvalitative, kvantitative og triangulerende og blandede metodologier.

Prosjektnummer	84201 - Forskningsbasert evaluering Steg for Steg, Blåkors Øst 2011.
Virksomhetsnavn	Institutt for forskning innen psykisk helse og rus, Høgskolen i Buskerud, Avdeling Helsefag. Postboks 7053, 3007 Drammen.
Besøksadresse	Papirbredden - Drammen kunnskapspark Grønland 58, 3045 Drammen.
Telefon og fax	32 20 64 00 - 32 20 64 10
E-post og kontaktperson	Professor Bengt Karlsson, leder av IFPR: bengt.karlsson@hibu.no – tlf. 90 64 90 78.
Hjemmeside	http://www.hibu.no

Innholdsfortegnelse:

Kapittel 1. Innledning	s. 7.
1.1. Bakgrunn	s. 7.
1.2. Hensikt, problemstilling og forskningsspørsmål	s. 8.
1.3. Studiens begrensinger, avgrensinger og relevans	s. 8.
Kapittel 2. Brukerdrevne fritidsaktiviteter for å skape nettverk, aktivitet og mestring	s. 10.
2.1. Tidligere evalueringer av Steg for Steg	s. 10.
Kapittel 3. Metodiske beskrivelser av den forskningsbaserte evalueringen	s. 12.
3.1. Forskning som samarbeid	s. 12.
3.2. Organisering av studien	s. 13.
3.3. Gjennomføring av studien	s. 13.
3.4. Etablering av forskergruppe	s. 14.
3.5. Utvalg og metoder for dataskaping	s. 15.
3.6. Metoder for dataanalyse	s. 17.
Kapittel 4. Presentasjon av funn	s. 18.
4.1. Baselineundersøkelse	s. 19.
4.2. Kvantitative funn	s. 20.
4.2. Kvalitative funn	s. 29.
Kapittel 5. Refleksjon og diskusjon	s. 33.
5.1. Målgruppe og rekruttering	s. 33.
5.2. Aktivitetenes potensialer	s. 34.
5.3. Videre forsknings- og utviklingsområder	s. 35.
Kapittel 6. Konklusjoner	s. 36.
Referanseliste	s. 37.
Vedlegg	s. 39-46.

Kapittel 1. Innledning - Forskningsbasert evaluering av Steg for Steg, Blå Kors Øst 2011.

1.1. Bakgrunn

Steg for Steg (SFS), ved fungerende prosjektleder Petter Solberg, gjorde i april 2010 en henvendelse til Høgskolen i Buskerud, Fakultet for helsevitenskap, Institutt for forskning innen psykisk helse og rus (IFPR) ved professor Marit Borg. Henvendelsen tok utgangspunkt i spørsmål om en mulig evaluering av SFS, som drives i regi av Blå Kors Øst. På bakgrunn av henvendelsen hadde Solberg, prosjektleder Lars Almåsbygg og prosjektmedarbeider Julia T. Holm (alle SFS), professor Marit Borg og professor Bengt Karlsson, også HiBu, et felles møte den 20. Mai 2010. Konklusjonen fra møtet var en skisse for evalueringsopplegg der brukerne i SFS skulle involveres i prosjektutviklingen. I. amanuensis Ottar Ness ved HiBu avdeling for helsefag og IFPR ble engasjert som prosjektmedarbeider i studien høsten 2010.

Blå Kors Øst AS er 100 % eid av Blå Kors Norge. Selskapet er basert på non-profit, og det deles ikke ut utbytte til eier. Selskapet har som hovedmålsetting å kunne gi et helhetlig tilbud innen behandling, rehabilitering, omsorg og arbeidstrening til personer som har et avhengighetsproblem.

SFS er en videreutvikling av et tilbud Blå Kors Øst hadde tidligere under navnet Blå Kors Fritid. I september 2005 ble det ansatt en tiltaksleder i full stilling som skulle systematisere tilbudene fra Blå Kors Fritid samt videreutvikle tiltakene gjennom SFS. Tiltaket skulle gi en målgruppe på 100 personer en aktiv fritid gjennom utprøving i lederfunksjoner og ulike ansvarsoppgaver som kan kvalifisere til frivillig arbeid i Blå Kors eller andre steder. SFS skulle i utgangspunktet jobbe etter en modell med fire trinn som beveger seg fra lavterskel aktiviseringsstilbud til et mer forpliktende arbeidstreningstilbud. Trinnene ble beskrevet slik:

- Trinn 1: Lavterskeltilbud, enkel deltakelse, lite plikter eller ansvar
- Trinn 2: Ved rusfrihet deltar man i ordinære aktivitetsgrupper, og det forventes aktiv deltakelse
- Trinn 2+: Litt ansvar i aktivitetsgruppene, kan bli stedfortreder for aktivitetsleder
- Trinn 3: Lønnet arbeid som aktivitetsleder
- Trinn 4: Aktivitetsleder er kvalifisert til å søke sysselsettingstiltak

Alle trinnene vektla fritidsaktiviteter som skulle oppleves som nyttepreget for deltakerne. Tiltaket erfarte tidlig at denne trinninndelingen var uhensiktsmessig. Fortsatt dekkes spennet fra lavterskel-

aktivitetstilbud til et mer forpliktende arbeidstreningstilbud i tiltaket. Samtidig er viktige suksesskriterier for dette at overgangene mellom disse trinnene er flytende.

På denne bakgrunn ønsket en å gjennomføre en evaluering kalt ”*Steg for Steg – hvordan kan aktivitet i en rusfri sone være til nytte og gi økt opplevelse av mestring og fellesskap – en brukerundersøkelse*”.

1.2. Hensikt, problemstilling og forskningsspørsmål

Hensikten med denne studien er å lære mer om og bidra til større forståelse av hvordan fritidsaktiviteter kan oppleves som meningsfulle og nyttige for deltakerne i SFS gjennom å ha brukerstyrte fritidsaktiviteter for å skape nettverk, aktivitet og mestring. Problemstillingen for studien ble: *Hvordan kan aktivitet i en rusfri sone være til nytte og gi økt opplevelse av mestring og fellesskap?*

Deltakernes erfaringer er belyst gjennom følgende to forskningsspørsmål:

1. Hvordan beskriver brukere ved SFS nytten ved aktivitetene?
2. Bidrar aktivitetene til å skape nettverk, aktivitet og mestring?

1.3. Studiens begrensinger, avgrensinger og relevans

Planleggingen av denne evalueringstudien startet 1. februar og den formelle prosjektoppstarten var 1. mars og varte til 31. Desember 2011. Det er gjort baselineundersøkelse i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011. I prosjektfasen ble det gjort noen endringer i gjennomføringen av evalueringstudien av både ideologiske og praktiske grunner. Som aksjonsforskningsprosjekt har vi hatt en tilnærming der felles utvikling og demokratiske prosesser er sentralt. Etter møtet i forskningsgruppen i oppstartfasen (der aktivitetsledere, forskere fra HiBu og ledere i SFS er likeverdige) ble det en enighet om at forskning ble definert som en aktivitet på lik linje med alle de andre aktivitetene i Steg for Steg. Gjennom grundige diskusjoner bidro dette til at prosjektet metodisk ble tilpasset og aktivitetslederne ble definert til å utgjøre informantgruppen i fokusgruppeintervjuene. Dette er både interessant og radikalt metodologisk sett og kan ses som en demokratisering av kunnskapsutviklingen. Informantene var i tillegg til å inneha denne funksjonen involvert i utvikling av temaguide, i analyse og i valg av formidlingsstrategier. Studien kan samtidig sies å ha en begrensning i at aktivitetslederne fikk en særlig sentral stemme og de øvrige deltakere på ulike aktiviteter kan ha andre synspunkter og erfaringer. Deres erfaringer er imidlertid blitt belyst i den kvantitative delen. Videre kan studien ha en begrensning ved at ikke samtlige aktivitetene ble evaluert kvantitativt. Studien er vitenskapelig fundamentert i både kvantitative og kvalitative

metoder og omfatter ulike erfaringer og perspektiver og kan slik sett sies å ha høy gyldighet og relevans.

Kapittel 2. Brukerdrevne fritidsaktiviteter for å skape nettverk, aktivitet og mestring

SFS sin visjon og verdier ble oppdaterte sammen med brukerne i 2011. Visjonen er: ”*bedre liv gjennom meningsfulle aktiviteter*”. SFS sitt verdigrunnlag er: (a) *fokus på det friske, (b) positive forventninger, (c) frivillig deltakelse, (d) likeverdig samarbeid, og (e) praktisk handling.*

Hovedmålsettingen i Steg for Steg (SFS) er å ha brukerdrevne fritidsaktiviteter for å skape nettverk, aktivitet, livskvalitet og mestring. Slik SFS stod frem i 2010 representerer det et rusfritt fritidstilbud utviklet av og for Blå Kors Øst sine brukere. Brukerne er personer som har et rusproblem og samtidig får eller har fått et tilbud om behandling/rehabilitering i regi av Blåkors Øst. SFS tar også imot mennesker med lignende problemer utenfra Blåkors Øst. SFS er ”fritid som gir overskudd”. Tilbudet tar utgangspunkt i en forståelse av at det viktigste tiltaket for å redusere fattigdommen i Norge er å senke terskelen for aktiv deltakelse i samfunn og arbeidsliv (<http://www.faf.no/pub/rapp/20070/index.html>). SFS-modellen er en metode som har som målsetting både å tilby meningsfulle aktiviteter for mennesker og benytter fritidsaktiviteter som målrettede utviklingsarenaer.

Aktivitetene som gjennomføres i SFS tar utgangspunkt i brukernes ønsker. Det betyr at de har som hovedregel at de gjennomfører aktiviteter som kommer som forslag fra brukerne. SFS har som strategi å tilby noen faste aktiviteter også som går igjen og ikke skifte ut aktiviteter hele tiden, men holde fokus på kontinuitet. De aktivitetene som har vært gjennomført i 2011 har vært: *Bowling, kino, volleyball, være på fotballkamp, på ishockeykamp, friluftsturer, Steg for Steg junior (tilbud for foreldre med barn til barn under 16 år), matutdeling for rusmisbrukere, padling, sykling, Steg for Steg kveld, spillkveld, båtturer, teater, pc-kurs, SFS frokost, ferietilbud, kunstgruppe, tennis, medforskning, Holmenkollstafetten, SKI VM 2011, og fotballturnering.*

2.1. Tidligere evalueringer av Steg for Steg

I en evalueringsrapport fra FAFO (<http://www.faf.no/pub/rapp/20070/index.html>) beskrives ulike tiltak som er satt i gang som en del av en statlig tilskuddsordning til aktiviserings- og arbeidstreningstiltak i regi av frivillige organisasjoner. Ordningen ble opprettet i 2005 som et ledd i Tiltaksplan mot fattigdom (St.meld. nr. 6 2002-2003). Tilskuddet skulle brukes til å prøve ut ulike modeller for aktivisering og arbeidstrening av personer med liten eller ingen tilknytning til arbeidsmarkedet i regi av frivillige organisasjoner. SFS er et av totalt 18 tiltak fra i alt 13 organisasjoner som fikk tilskudd gjennom dette programmet. Den overnevnte evalueringen startet i januar 2006 og strakk seg frem til januar 2008. I sin oppsummerende evaluering av SFS fremholdes

det: ”Hovedinntrykket fra intervjuene er at Steg for Steg er et ambisiøst tiltak som har brukt lang tid på å bli det tiltaket de ønsket, men som nå fremstår som et helhetlig og solid tiltak med et stort potensial overfor sin målgruppe.” (Skårberg og Fløtten, 2008, s. 67)

Den interne evalueringen av måloppnåelse for 2009 viser at aktivitetstilbudene har økt i relasjon til 2008 på en rekke områder. Antallet aktiviteter har vært 256 som er en økning på 21 %, antallet deltakere i snitt har vært 10 stykker som er en økning på 11 % og det totale antallet fremmøte har vært 2572 – en økning med 31 % fra 2008. I årsrapporten kommenterer prosjektleder: ”Dette er høye tall, men poenget med SFS er ikke masseproduksjon. Vi er mer opptatt av kvaliteten og mulighetene for å følge opp de enkelte medlemmene. Derfor er evaluering og revidering av tilbudet en satsning i 2010.” (Almåsbygg, 2009, s. 2)

Kapittel 3. Metodiske beskrivelser av den forskningsbaserte evalueringen

3.1. Forskning som samarbeid

”Intet om oss uten oss” er et velkjent slagord fra menneskerettighetsbevegelser og fra funksjonshemmedes kamp for rettigheter (Borg, 2009). Den grunnleggende retten til å bli respektert som en likeverdig samfunnsborger med plikter og rettigheter er særlig fremhevet, samt å skape betingelser for å frigjøre menneskelig kompetanse og ressurser. Dette gjelder også i forskning. Det å bruke visdommen og erfaringene til mennesker med ulike helse og sosiale problemer i forskningsprosessen bidrar både til mer livsnære problemstillinger og til en mer demokratisk kunnskapsutvikling (Borg og Askheim, 2010; Ness, 2011; Rose, 2003; Triveldi og Wykes, 2002). Samarbeid innen forskning mellom mennesker med forskerkompetanse og mennesker med sammensatte og krevende livserfaringer er et relativt nytt område i psykisk helse – og rusfeltet i Norge. Dette samarbeidet har ikke bare kunnskapsutvikling på dagsorden, men også styrking av menneskers egen makt, motivasjon og handlingskompetanse. Det handler om demokratisering av kunnskapsutviklingen og om å forske *sammen med* folk i stedet for forskning *på* eller *om* folk (Greenwood og Levin, 2007; Heron 1996). I denne tradisjonen oppheves den profesjonelle forskerens enerådende kontroll over kunnskapsutviklingen og ulike deltakere er medbestemmende i forhold til hvilke spørsmål som skal stilles og hvordan forskningsresultat kan forstås (Borg, 2009; Borg og Askheim, 2010; Heron, 1996). Forskningsprosjekt som involverer mennesker med levde erfaringer gjennom hele prosessen, viser at problemstillingene gjerne blir mer hverdagsnære og forankret i målgruppens livssituasjon og levekår, det er mer fokus på samfunnsforhold og det blir større krav til at forskningsformidling rettes mot forskningens målgruppe og kommer brukergrupper til gode.

Med disse perspektivene har vi forsøkt å utvikle et evalueringsdesign som inkluderer og involverer brukerne som likeverdige deltakere i forskningsprosessen . Dette innebar at vi inkluderte brukerne helt fra starten i forskningsprosjektet og ikke fastla forskningsdesignet uten brukernes deltagelse fra første skritt i forskningsprosessen. I utgangspunktet skulle en av aktivitetslederne være medintervjuer sammen med 1.amanuensis Ottar Ness fra HiBu. På grunn av sykdom ble dette ikke gjennomført og vi ble enige i forskningsgruppen at Ottar Ness startet samtalen i gruppeintervjuene.

3.2. Organisering av studien

Det samarbeidsbaserte forskningsdesignet har både kvalitative og kvantitative datainnsamlinger. Studien er definert som en pilotstudie både for å kunne undersøke og beskrive resultater ved SFS, samt å kunne danne grunnlag for en senere og større evalueringstudie av SFS. Pilotstudien er også omtalt som en *brukerundersøkelse*.

Den forskningsbaserte evalueringstudien har vært tilknyttet Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag, Institutt for forskning innen psykisk helse og rus. Prosjektansvarlig har vært dekan Heidi Kapstad, prosjektleder har vært professor Marit Borg, og prosjektmedarbeider har vært 1.amanuensis Ottar Ness – alle ansatt ved Fakultet for helsevitenskap, Høgskolen i Buskerud. Borg og Ness har hatt ansvar for, og gjennomfør forskningsprosjektet. Alle ansatte i SFS, samt aktivitetslederne i SFS har vært til stor nytte med hensyn til utvikling og gjennomføring av studien både innholdsmessig og praktisk.

For å ivareta anonymiteten vil ikke navn eller kjønn bli nevnt når det refereres senere til resultater fra studien. Personene som har bidratt med sine erfaringer med Steg for Steg-aktiviteter blir referert til som deltakere.

3.3. Gjennomføring av studien

Planleggingen av denne evalueringstudien startet 1. februar og den formelle prosjektoppstarten var 1. mars og avsluttes med denne rapporten 31. desember 2011. Denne tidsperioden rommer alt fra etablering av forskningsgruppe, utforming av metoder for datainnsamling, analyse og skriftlige fremstilling av studiens resultater. Studien startet med et oppstartsmøte med SFS (ved Petter Solberg og Lars Almåsbygg) og prosjektleder (professor Marit Borg) og prosjektmedarbeider (1.amanuensis Ottar Ness). Her ble forventninger til evalueringen avstemt, og den videre fremdriften for prosjektet fastsatt. Oppstartsmøtet var viktig for å avklare vårt mandat og for å skape en felles forståelse for hva oppdraget innebar. I dette møtet ble det også bestemt at deltakerne fra dette oppstartsmøte ble definert som en referansegruppe for studien. Denne referansegruppen hadde tre møter (inkludert oppstartsmøtet) for å ivareta fremgangen og veien videre i studien. I dette oppstartsmøtet ble det bestemt at det første steget for å etablere en forskningsgruppe der vi inviterer brukere av SFS til å delta, og det mest naturlige stedet å møtes på var det ordinære aktivitetsledermøtet. I den opprinnelige planen var det planlagt og satt av lønn til en ”medforsker” som skulle ha en sentral rolle i forskningsprosessen. Dette ble tatt opp i forskningsgruppen (aktivitetslederne) og vi fikk tilbakemelding at de ønsket en annen og mer demokratisk ordning – slik som den ordinære praksis

var i SFS. De ønsket ikke avlønning til en person, da dette var en aktivitet de så på som likeverdig jobb. De ønsket heller at disse pengene skulle gå inn i fellesskapet. Etter hvert landet vi på at pengene ble brukt til julemiddag for deltakere i Steg for Steg, samt til innkjøp av tre sykler til som skulle brukes til SFS-aktiviteter.

Studien som helhet ble registrert og godkjent i Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (Innsendt 1.2.2011 og all informasjon forelå i sin helhet 3.5.2011; se vedlegg 5). Prosjektet ble behandlet i REK sør-øst 17.03.2011. Prosjektet er ikke fremleggelsespliktig, jf. helseforskningslovens § 10, jf. helseforskningslovens §4 annet ledd.

Etter møtet i forskningsgruppen i oppstartfasen (se pkt 3.4.) ble det besluttet at evalueringen skulle være en aktivitet på lik linje med alle de andre aktivitetene i Steg for Steg. Prosjektet ble tilpasset dette og aktivitetslederne ble definert til å utgjøre informantgruppen i fokusgruppeintervjuene. Informasjonsskriv og samtykkeskjema ble sendt til aktivitetsledergruppen (se vedlegg 1).

3.4. Etablering av forskningsgruppe

Det første skrittet i gjennomføring av evalueringsstudien var å etablere en forskningsgruppe bestående av brukere av SFS, ansatte ved SFS og de to ansatte ved HiBu. Et møte med aktivitetslederne i SFS ble organisert på en ordinær aktivitetslederkveld (14.02.2011) (bestående av brukere og ansatte av SFS). Dette er et fast arrangement på mandager, og vi ønsket integrere forskningsvirksomheten i den ordinære SFS-driften. Aktivitetsledergruppen består av 10 personer (brukere). Det ble bestemt i fellesskap at dette forumet skulle utgjøre forskningsgruppen, og arbeide med utviklingen av metode for datainnsamling knyttet til de to forskningsspørsmålene som er skissert over. Videre bidro denne brukerdeltakelsen til en utvidelse og justering av forskningsspørsmålene. Den endelige temaguide ble også utarbeidet for fokusgruppeintervjuene (vedlegg 3). Ved søking av godkjenning av evalueringsstudien til NSD ble det utviklet en tentativt semistrukturert intervjuguide. Denne ble presentert for forskningsgruppen slik at de kunne vurdere den. Noen endringer ble tatt inn i den endelige versjonen. Disse endringene gikk på å spørre etter ”solskinshistorier”, viktigheten av å spørre etter hvordan de opplever at SFS påvirker brukernes behandling- og rehabiliteringsprosesser, samt hvordan det sosiale fellesskapet i SFS oppleves, og hvordan påvirker dette deres behandling og rehabilitering, og betydningen av hvordan både brukere og ansatte møter hverandre i dette sosiale fellesskapet.

I tillegg ble det utviklet et kvantitativt spørreskjema som fokuserte mer spesifikt på å evaluere aktiviteten og brukernes erfaringer med disse aktivitetene i regi av SFS. Spørreskjemaet skulle benyttes ved hver gjennomført aktivitet og fylles ut av hver enkelt bruker i en 3 måneders periode. Endelig ble vi enige om baselineundersøkelsen som dokumenterer antall aktiviteter og antall brukere som totalt har brukt SFS i 2011. Dette er en del av SFS sin ordinære dokumentasjonspraksis.

I tillegg til bidrag i utforming av temaguide og spørreskjema, var forskningsgruppen som helhet involvert i analysearbeidet av det kvalitative datamaterialet. Aktivitetslederne i forskningsgruppen stod også for innsamlingen av den kvantitative spørreundersøkelsen og var sentrale i utformingen av formidlingsstrategi.

3.5. Utvalg og metoder for dataskaping

3.5.1. Utvalg

Utvalg til kvalitativ datainnsamling

Som en del av den samarbeidsbaserte metode ble forskningsgruppen enig om at utvalget for den kvalitative datainnsamlingen var aktivitetslederne. Ansatte fra SFS sendte ut SMS-invitasjon ved hver anledning for å 'minne' på invitasjonen for å komme på forskningsaktiviteten. Det var mellom 6 og 12 personer tilstede fra gang til gang. Det er totalt 15 aktivitetsledere i SFS pr. 2011, alle 15 signerte informert samtykke. 10 deltakere deltok på det første fokusgruppeintervjuet, åtte deltok på det andre og åtte deltok på det siste fokusgruppeintervjuet. 5 personer deltok alle tre ganger, 2 deltok 2 ganger og 3 deltok 1 gang.

Utvalg til kvantitativ datainnsamling

Den kvantitative datainnsamlingen foregikk ved å dele ut spørreskjema til alle deltakere på SFS-aktiviteter i en tremåneders periode (1 august- 1.oktober). Spørreskjemaet ble i denne perioden delt ut ved to anledninger pr aktivitet. Dette skjemaet ble sammen med informert samtykke delt ut til alle deltakere ved alle aktiviteten i denne perioden.

3.5.2. Utvikling av kvantitativt spørreskjema

Spørreskjemaet ble utviklet med inspirasjon fra "Evaluering av Tverrfaglig videreutdanning i ambulant og akutt krisehåndtering i psykisk helsevern; Høgskolen i Buskerud" (Just Andersen, 2008) og "Evaluering av Forskerskole i brukerinvolvert forskning for MoodNets medforskere" (Svisdahl,

Moltu og Sletvold, 2010). Dette spørreskjemaet ble lagt frem både for forskergruppen og aktivitetslederne for kvalitetssikring. Spørreskjemaet inneholdt lukkede spørsmål for vurdering på en Likertskala, en graderingsskala hvor svaret på hvert enkelt spørsmål graderes (<http://www.snl.no>), og noen åpne spørsmål for å få deltakernes egne perspektiver på hva som var deres viktige erfaringer under hver samling. Spørreskjemaene stilte opp seks ulike utsagn som deltakerne skulle verdisette ved å sette en ring rundt et tall på en skala fra 1-6, der 6 uttrykker et utsagn de er sterkt enig i, og 1 er et utsagn de er sterkt uenig i. I tillegg var det to åpne spørsmål på dette spørreskjemaet der svarene også vil bli presentert. De lukkede spørsmålene ble utviklet for å få en kvantifisert vurdering av noen temaer som det var viktig å få svar på. Spørreskjemaer har en iboende utfordring ved at den som utvikler de, risikerer å definere hva som er interessant på forhånd, og gjennom dette lukker for viktige erfaringer (Camic, Rhodes, og Yardley 2003; Svisdahl, Moltu og Sletvold, 2010). De åpne spørsmålene ble derfor tatt med for å motvirke denne problemstillingen og gi deltakerne anledning til åpent å skrive om hva som var relevant og viktig for dem (Svisdahl, Moltu og Sletvold, 2010) med hensyn til deres erfaringer med å delta på SFS-aktiviteter. 74 spørreskjemaer som evaluerte de ulike aktivitetene ved SFS ble samlet inn.

3.5.3. Gjennomføring av flerstegsfokusgruppeintervju

Det ble avholdt tre fokusgruppeintervjuer i løpet av mai 2011 til august 2011. Disse ble gjennomført som flerstegsfokusgruppeintervju. Flerstegsfokusgruppeintervju er en kvalitativ datainnsamlingsmetode som har sin styrke ved åpen diskusjon og refleksjon over erfaringer som deltakerne i fokusgruppene har felles (Hummelvoll, 2010; Lerdal og Karlsson, 2008). De samme deltakerne blir intervjuet flere ganger der en foreløpig analyse av data gjennomføres mellom hver gang. Den tentative analyse blir presentert ved starten av de to neste fokusgruppeintervjuene for å kunne sikre kontinuitet i møtene og komme mer i dybden av deltakernes erfaringer med å delta i SFS. I fokusgruppeintervjuene diskuterte og reflekterte deltakerne over felleserfaringer og forskjellige erfaringer knyttet til å delta i SFS. Gjennom en slik gruppediskusjon gis deltakerne mulighet til å beskrive og reflektere over sine subjektive forventninger, opplevelser, erfaringer, synspunkter eller holdninger i forhold til å delta i SFS (Lerdal & Karlsson, 2008; Svisdahl, Moltu og Sletvold, 2010).

Fokusgruppesamtalene varte fra 60 til 90 minutter. Samtalene ble tatt opp på bånd og transkribert verbatim for analyse. Oppsummert har evalueringsmetoden forsøkt å legge til rette for både

strukturert og åpen datainnsamling, og for å hente så god kunnskap som mulig i lys av våre forskningsspørsmål.

3.5.4. Refleksjonsnotater fra de ansatte i SFS

Underveis i forskningsstudien ønsket de ansatte i SFS også å bidra med sine refleksjoner. De har ved noen anledninger levert refleksjonsnotater inn til forskningsprosjektet. Disse refleksjonsnotatene har bidratt i dataskapingen og den samlede analyse.. Disse refleksjonene har blitt brukt for å ”fange” deres refleksjoner og tanker om hvordan de hadde opplevd dette forskningsprosjektet.

3.6. Metoder for dataanalyse

Kvalitativ analyse

Analysen av data fra fokusgruppeintervjuene ble gjort som følger. De tre fokusgruppeintervjuene utgjorde totalt 51 sider i A4-format. Helheten i analysearbeidet representerer i alt fem *faser*, der forskeren har benyttet seg av en hermeneutisk innholdsanalyse i fire *trinn* (Barbosa da Silva, 1996; Kvale, 1997, Karlsson, 2011). De fire trinnene i den hermeneutiske innholdsanalysen ble brukt i *hver fase* til og med fase 4:

Fase 1: Analyse av intervju fokusgruppe 1

Fase 2: Analyse av intervju fokusgruppe 2

Fase 3: Analyse av intervju fokusgruppe 3

Fase 4: Analyse av alle tre intervjuene

Fase 5: Presentasjon av foreløpige funn for forskningsgruppen, med tilbakemeldinger fra deltakerne

Fase 6: Presentasjon av funn i skriftlig rapport

De fire trinnene i analysemetoden som ble benyttet til og med fase 4, var følgende: (1) Å få et helhetsinntrykk, (2) Å identifisere meningsdannende enheter, (3) Å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enheter og (4). Å sammenfatte betydningen av dette (Barbosa da Silva, 1996; Kvale, 1997, Karlsson, 2011). Etter de tre intervjuene (til fase 3) ble de transkriberte intervjutekstene lest av forsker flere ganger for å få et helhetsinntrykk av samtalens innhold. Forsker gjennomførte så en tentativ hermeneutisk analyse av intervjuene, og på bakgrunn av denne analysen en tematisering av meningsdannende enheter.

Denne analysemetoden ble fulgt også i fase 4, der det ble gjort en analyse av de tre foreløpige analysene sett i relasjon til hverandre. Alle de tre intervjuene ble lest flere ganger på nytt for å kunne gi et helhetsinntrykk. Denne lesningen ble gjort sammen med avspilling av lydbåndene. Alle intervjuene ble lest enkeltvis, for deretter å bli sammenlignet med hverandre i relasjon til fellestrekk, forskjeller, mønstre og variasjon. Det ble gjort fortløpende markeringer i marginen med spørsmål til tekstens mulige mening og hvilke temaer som preliminært kunne identifisere.

Deretter startet arbeidet med å identifisere meningsbærende enheter ved på nytt å lese den transkriberte teksten. De meningsbærende enhetene i hvert enkelt intervju ble så kodet og sett i relasjon til hverandre. Kodingen ble gjort i forhold til sentrale temaer, undertemaer og mønstre som kom frem i materialet. Utgangspunktet er de identifiserte meningsenhetene som er forankret i sitater fra deltakernes utsagn. Forsker har identifisert disse meningsenhetene og tematisert utsagnene slik disse blir tolket av vedkommende. Forskerens identifisering av temaer gjennom koding og kondensering representerer en abstraksjon av den kunnskap som meningsenhetene uttrykker. Teksten ble lest på tvers med nye spørsmål og søken etter generelle trekk og forskjeller. Både konsensus- og minoritetsoppfatninger ble søkt belyst gjennom abstraksjoner og konkrete illustrasjoner i forhold til de ulike temaenes innhold (Barbosa da Silva, 1996; Kvale, 1997, Karlsson, 2011).

De foreløpige funnene gjort i fase 5 ble deretter presentert for forskningsgruppen (deltakerne) for deres tilbakemeldinger. Deres tilbakemeldinger ble tatt opp på diktafon og transkribert for deretter brukt i fase 6 presentasjon av funn i denne skriftlige rapporten.

Kvantitativ analyse

Datamaterialet fra selvrapporteringsskjemaene ble analysert og fortolket ved hjelp av både kvantitative og kvalitative tilnærminger. Personlige opplysninger om alder ble summert og regnet ut i gjennomsnitt, antall kvinner og menn summert, og bakgrunnskunnskap om vitenskapelig metode ble kartlagt. Det ble regnet ut snitt-tall for svar på alle gitte utsagn på Likertskalaen på begge skjemaene. Svarene på de åpne spørsmålene ble opplistet og kommentert etter hver samling (se under hver samlingsevaluering).

Kapittel 4. Presentasjon av funn

Funnene fra baselineundersøkelsen, spørreskjemaene og fra fokusgruppene vil bli presentert hver for seg og deretter drøftes de samlet. Funn fra skjemaenes lukkede spørsmål og fra de åpne spørsmålene fra skjemaene blir presentert under overskriften ”Kvantitative funn” og funn fra fokusgruppene under overskriften ”Kvalitative funn”. Under kvalitative funn vil vi også presentere erfaringer deltakerne hadde med å delta i samarbeidsbasert forskning. Personene i presentasjonen av funnene blir referert til som deltakere for å sikre anonymitet.

4.1. Baselineundersøkelse

Siden dette er en pilotstudie som kan lage et grunnlag for en større evaluering av SFS presenteres funnene fra baselineundersøkelsen som et utgangspunkt for videre studier. Hovedformålet er å fram materiale som egner seg for sammenligning over tid.

Datamaterialet som ble brukt for analyse var data fra SFS sine egne rapporteringsskjemaer i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011. Med dette utgangspunktet blir følgende data presentert:

- a) Antall aktiviteter, antall deltakere totalt, og antall unike brukere i frem til 1.12.2011
- b) Antall deltakere på hvilke aktiviteter og demografiske data i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

a) Antall aktiviteter, antall unike deltakere og antall deltakere totalt fra 1.1.2011 - 1.12.2011:

Antall aktiviteter:	223 aktiviteter
Antall enkeltdeltakere:	231 personer (ulike deltakere)
Antall deltakere totalt:	2098 deltakere (totalt)

b) Antall deltakere på hvilke aktiviteter og demografiske data i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Aktivitet	Antall kvelder	Antall deltakere	Kjønn	Alder (gjennomsnitt)	Kommentarer
Bowling	3	28	19 M 9 K	47,8 år	En person på 9 år var med på en av kveldene, som trakk ned gjennomsnittet. Hvis denne person blir tatt ut av regnestykket blir gjennomsnittsalderen på 50,1 år. Laveste alder foruten personen på 9 år var: 38 år. Høyeste alder var: 63 år.
Hyttetur	1	3	2 M 1 K	53,7 år	5 deltakere var påmeldt. 2 meldte avbud. Laveste alder: 47 år. Høyeste alder: 65 år.
Steg for Steg kveld	2	30	20 M 10 K	46,4 år	Laveste alder: 29 år. Høyeste alder: 65 år.
Sykkeltur	2	9	6 M 3 K	52,2 år	To ulike sykkelturer. Den ene turen: Frognerseieren-Maridalen-Akerselva. Den andre turen: Frognerseieren-Sognsvann
Teater	1	8	7 M 2 K	51,8 år	Laveste alder: 34 år. Høyeste alder: 65 år.
Volleyball	2	11	10 M 1 K	47,4 år	To deltakere hadde ikke oppgitt alder. Laveste alder: 38 år. Høyeste alder: 63 år.
Aktivitetslederseminar	1	12	9 M 3 K	47,2	Laveste alder: 29 år. Høyeste alder: 65 år.
Spillkveld	1	12	8 M 4 K	50,3 år	Laveste alder: 29 år. Høyeste alder: 65 år.
Fotball	1	3	3 M 0 D	57 år	Laveste alder: 43 år. Høyeste alder: 65 år.
Padling	1	3	1 M 2 D	41,3 år	Laveste alder: 29 år. Høyeste alder: 57 år.
Bli kjent kveld	2	12	8 M 4 D	48,3	6 deltakere hadde ikke oppgitt alder. Laveste alder: 29 år. Høyeste alder: 63 år.

Tabell 1: Baselineundersøkelse i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

SFS fører aktivitetsrapporter for alle aktiviteter som de gjennomfører i løpet av året. Disse aktivitetsrapportene rapporterer ikke alder og kjønn. I perioden 18. August 2011 til 28. September 2011 ble disse to variablene også innført i aktivitetsrapporten. Vi foreslår at dette gjøres fremover slik at SFS kan føre statistikk og monitorere SFS utvikling, samt hvem som bruker aktiviteten over tid.

4.2. Kvantitative funn

Deltakerne på SFS fylte ut spørreskjema ved hver aktivitet i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011. Datamaterialet som er brukt for analyse har vært spørreskjemaer (se vedlegg 4) som ble utdelt og frivillig fylt ut av deltakere på aktivitetene. Spørreskjemaet hadde spørsmål om demografi, samt stilte opp utsagn som deltakerne skulle verdisette ved å sette en ring rundt et tall på en skala fra 1-6, der 6 uttrykker et utsagn de er sterkt enig i, og 1 er et utsagn de er sterkt uenig i. I tillegg var det to åpne spørsmål på dette spørreskjemaet der svarene også vil bli presentert. I det følgende presenteres funnene for hver av aktivitetene som ble evaluert: (a) *Bowling*, (b) *Matutdeling for rusmisbrukere*, (c) *Friluftstur*, (d) *Spillkveld* og (e) *Steg for Steg kveld*.

4.2.1. Evaluering av aktivitetene.

A) BOWLING

Ant. deltakere	Kjønn	Alder (gj.snitt)	Rekruttert fra	Hvor lenge deltatt i denne aktiviteten	Hvilke andre aktiviteter har du benyttet deg av i SFS?
7	5 M 2 K	46,1 år	Media: 0 Venner/bekjente: 2 Andre: 4 SFS plakat: 0 Ubesvart: 1	0-3 mndr: 2 4-6 mndr: 2 7-9 mndr: 0 10-12 mndr: 0 Lengre: 3	Kino: 2 Volleyball: 1 Se på fotballkamp: 2 Ishockey: 2 Tur: 3 SFS Junior: 0 Matutdeling: 4 Padling: 1 Sykling: 2 SFS kveld: 2 Spillkveld: 2 Båt: 3 Annet: Idrett mot rus; Birkebeineren; Holmenkollstafetten

Tabell 2: Demografiske data relatert til hvem som har deltatt på bowling i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Denne tabellen viser de demografiske dataene fra spørreskjemaene delt ut til de som deltok på bowling i undersøkelsesperioden 18. August til 28. September 2011. Syv deltakere svarte på spørreskjemaene. Fem av deltakerne var menn, mens to var kvinner. Snittalderen var på 46,1 år. De fleste ble rekruttert via venner/bekjente og via andre (uten at det ble spesifisert). Av de som deltok i denne perioden hadde fire deltatt på bowling mellom 0-6 måneder, mens de tre andre hadde deltatt lenger enn ett år. Deltakerne hadde også benyttet seg av de fleste andre aktiviteter i SFS-regi. Den eneste aktiviteten noen av de ikke hadde deltatt på var SFS junior.

Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?	Snittskår
1. Å være sammen med andre mennesker	5,7 laveste skår: 5 høyeste skår: 6 N=7
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	4,5 laveste skår: 2 høyeste skår: 6 N=7
3. Å holde meg edru i lengre perioder	3,5 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=5
4. Å få bedre helse	4,7 laveste skår: 3 høyeste skår: 6 N=7
5. Å føle mestring	5,4 laveste skår: 5 høyeste skår: 6 N=7
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	5,1 laveste skår: 2 høyeste skår: 6 N=7

Tabell 3: Deltakernes vurderinger på påstander om hva som er viktig for de ved å delta på bowling

Gjennomgående må en kunne tolke disse resultatene som høye i sine verdier relatert til de ulike utsagnene, med unntak med utsagn nr. 3. Utsagn 3 handler om hvordan deltakerne vurderer påstanden om at de deltar på aktiviteten bowling for å holde seg edru i lengre perioder. Selv om gjennomsnittskåren er 3,5, varierer skårene fra lavest 1 (svært uenig) til høyest 6 (svært enig). Utover dette så skårer deltakerne høyt relatert til utsagn som handler om å være sammen med andre mennesker (5,7), å føle mestring (5,4) og å fylle dagen med noe meningsfullt (5,1). Den skåren som kommer i mellom disse og den laveste er påstanden om at de deltar på bowling for å få bedre helse (4,7).

Svar på åpne spørsmål

Kun én deltaker hadde svart på de åpne spørsmålene ved denne aktiviteten, og denne personen kommenterte at bowling er et supert tiltak.

B) MATUTDELING FOR RUSMISBRUKERE

Ant. deltakere	Kjønn	Alder (gj.snitt)	Rekruttert fra	Hvor lenge deltatt i denne aktiviteten	Hvilke andre aktiviteter har du benyttet deg av i SFS?
24	11 M 12 K 1 ubesvart	48,4 år	Media: 0 Venner/bekjente: 13 Andre: 7 SFS plakat: 2 Ubesvart: 1	0-3 mndr: 6 4-6 mndr: 1 7-9 mndr: 1 10-12 mndr: 1 Lengre: 15	Bowling: 5 Kino: 9 Volleyball: 0 Se på fotballkamp: 4 Ishockey: 2 Tur: 5 SFS Junior: 1 Paddling: 1 Sykling: 3 SFS kveld: 6 Spillkveld: 4 Båt: 5 Annet: Kultur

Tabell 4: Demografiske data relatert til hvem som har deltatt på matutdeling i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Denne tabellen viser de demografiske dataene fra spørreskjemaene delt ut til de som deltok på matutdeling i undersøkelsesperioden. 24 deltakere svarte på spørreskjemaene. 11 av deltakerne var menn, mens 12 var kvinner. Snittalderen var på 48,4 år. De fleste ble rekruttert via venner/bekjente og via andre (uten at det ble spesifisert), to hadde sett SFS-plakaten, mens ett skjema var ubesvart. Av de som deltok i denne perioden hadde fire deltatt på matutdeling mellom 0-3 måneder, mens de fleste andre hadde deltatt lenger enn ett år. Deltakerne hadde også benyttet seg av de fleste andre aktiviteter i SFS-regi. Den eneste aktiviteten noen av de ikke hadde deltatt på var volleyball.

Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?	Snittskår
1. Å være sammen med andre mennesker	5,7 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=23
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	3,7 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=23
3. Å holde meg edru i lengre perioder	4,3 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=18
4. Å få bedre helse	4,4 laveste skår: 3 høyeste skår: 6 N=20
5. Å føle mestring	5,4 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=19
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	5,7 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=23

Tabell 5: Deltakernes vurderinger på påstander om hva som er viktig for de ved å delta på matutdeling

Gjennomgående kan disse resultatene tolkes som høye i sine verdier relatert til de ulike utsagnene, med unntak med utsagn nr. 2. Utsagn 2 handler om hvordan deltakerne vurderer påstanden om at de deltar på aktiviteten matutdeling for trene å være i fysisk aktivitet. Dette kan man si ikke er overraskende med utgangspunkt i aktivitetens natur. Utover dette så skårer deltakerne høyt relatert til utsagn som handler om å være sammen med andre mennesker (5,7), å føle mestring (5,4) og å fylle dagen med noe meningsfullt (5,7). De skårene som kommer i mellom disse og den laveste er påstanden om at de deltar på matutdeling for rusmisbrukere for å få bedre helse (4,4) og å for å holde seg edru i lengre perioder (4,3).

Svar på åpne spørsmål

Her hadde noen få deltakere kommentert på de åpne spørsmålene. En person hadde innspill vedrørende om noe kunne være annerledes med matutdeling for rusmisbrukere som aktivitet. Denne personen kunne ønske at aktiviteten kunne ha vært litt bedre organisert og mindre uønsket overstyring. Det var flere kommentarer fra deltakere der de ble spurt om de hadde noe de hadde lyst til å si. Disse kommentarene er gjennomgående positive rettet mot at det er gode mennesker i prosjektet med godt samarbeid. Én har et ønske om å øke sin faste avtale gjennom NAV for å jobbe der, mens én kommenterer at denne personen jobber der gjennom NAV. En kommenterer at det var på grunn av å ha startet på matutdelingen at denne personen klarte å slutte og ruse seg. Matutdeling for rusmisbrukere synes å være en positiv arena og erfaring for deltakerne.

C) FRILUFTSTURER

Ant. deltakere	Kjønn	Alder (gj.snitt)	Rekruttert fra	Hvor lenge deltatt i denne aktiviteten	Hvilke andre aktiviteter har du benyttet deg av i SFS?
13	11 M 2 D	57,5 år 1 ubesvart	Media: 0 Venner/bekjente: 7 Andre: 5 SFS plakat: 1 Ubesvart: 0	0-3 mndr: 3 4-6 mndr: 1 7-9 mndr: 1 10-12 mndr: 0 Lengre: 8	Bowling: 10 Kino: 10 Volleyball: 5 Se på fotballkamp: 10 Ishockey: 6 SFS Junior: 0 Matutdeling: 8 Padling: 7 Sykling: 7 SFS kveld: 7 Spillkveld: 7 Båt: 8 Annet: 0

Tabell 6: Demografiske data relatert til hvem som har deltatt på friluftstur i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Denne tabellen viser de demografiske dataene fra spørreskjemaene delt ut til de som deltok på friluftstur i undersøkelsesperioden. 13 deltakere svarte på spørreskjemaene. 11 av deltakerne var menn, mens to var kvinner. Snittalderen var på 57,5 år. De fleste ble rekruttert via venner/bekjente og via andre (uten at det ble spesifisert), én hadde sett SFS-plakaten. Av de som deltok i denne perioden hadde fire deltatt på friluftstur mellom 0-9 måneder, mens de fleste hadde deltatt lenger enn ett år. De fleste av deltakerne hadde også benyttet seg av de fleste andre aktiviteter i SFS-regi. Den eneste aktiviteten noen av de ikke hadde deltatt på var volleyball.

Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?	Snittskår
1. Å være sammen med andre mennesker	5,5 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=13
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	5,3 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=12
3. Å holde meg edru i lengre perioder	5,2 laveste skår: 3 høyeste skår: 6 N=13
4. Å få bedre helse	5,1 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=12
5. Å føle mestring	4,8 laveste skår: 3 høyeste skår: 6 N=12
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	5,5 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=13

Tabell 7: Deltakernes vurderinger på påstander om hva som er viktig for de ved å delta på friluftstur

Gjennomgående må en kunne tolke disse resultatene som høye i sine verdier relatert til de ulike utsagnene. Alle skårene er oppe på 5-tallet som sier at de er veldig enige i disse påstandene. Den ene

skårene som er nede på 4-tallet handler om å føle mestring (4,8). Oppsummerende kan man si at deltakerne erfarer det å delta på friluftsturer som meget positiv.

Svar på åpne spørsmål

Her var det bare én kommentarer til de åpne spørsmålene som handlet om at det er ønskelig med flere deltakere.

D) SPILLKVELD

Ant. deltakere	Kjønn	Alder (gj.snitt)	Rekruttert fra	Hvor lenge deltatt i denne aktiviteten	Hvilke andre aktiviteter har du benyttet deg av i SFS?
17	11 M 6 D	49,5 år	Media: 0 Venner/bekjente: 7 Andre: 7 SFS plakat: 1 Ubesvart: 1	0-3 mndr: 2 4-6 mndr: 3 7-9 mndr: 0 10-12 mndr: 2 Lengre: 10	Bowling: 14 Kino: 11 Volleyball: 10 Se på fotballkamp: 8 Ishockey: 6 Tur: 11 SFS Junior: 3 Matutdeling: 10 Padling: 5 Sykling: 4 SFS kveld: 13 Båt: 8 Annet: Idrett mot rus; Birkebeineren; teater; sommertur

Tabell 8: Demografiske data relatert til hvem som har deltatt på spillkveld i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Denne tabellen viser de demografiske dataene fra spørreskjemaene delt ut til de som deltok på spillkveld i undersøkelsesperioden. 17 deltakere svarte på spørreskjemaene. 11 av deltakerne var menn, mens seks var kvinner. Snittalderen var på 49,5 år. De fleste ble rekruttert via venner/bekjente og via andre (uten at det ble spesifisert), én hadde sett SFS-plakaten, mens ett skjema var ubesvart. Av de som deltok i denne perioden hadde fire deltatt på spillkveld mellom 0-6 måneder, mens de fleste andre hadde deltatt lenger enn ett år. De fleste av deltakerne hadde også benyttet seg av de fleste andre aktiviteter i SFS-regi.

Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?	Snittskår
1. Å være sammen med andre mennesker	5,5 laveste skår: 3 høyeste skår: 6 N=17
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	5,0 laveste skår: 2 høyeste skår: 6 N=13
3. Å holde meg edru i lengre perioder	4,4 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=17
4. Å få bedre helse	5,1 laveste skår: 4 høyeste skår: 6 N=12
5. Å føle mestring	4,9 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=17
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	5,1 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=16

Tabell 9: Deltakernes vurderinger på påstander om hva som er viktig for de ved å delta på spillkveld

Gjennomgående må en kunne tolke disse resultatene som høye i sine verdier relatert til de ulike utsagnene, med unntak også her med utsagn nr. 3. Utsagn 3 handler om hvordan deltakerne vurderer påstanden om at de deltar på aktiviteten spillkveld for å holde seg edru i lengre perioder. Selv om det er den laveste gjennomsnittskåren (4,4), så er den relativt høyt skåret og skårene varierer fra lavest 1 (svært uenig) til høyest 6 (svært enig). Utover dette så skårer deltakerne svært høyt relatert til de andre utsagnene og blir skåret til over rundt 5 og bedre. Spillkveld oppleves også meget positivt for deltakerne. Det er jevnt godt oppmøte og samværet med andre trekkes fram som svært viktig.

Svar på åpne spørsmål

Kun to kommentarer ble funnet relatert til de åpne spørsmålene til aktiviteten spillkveld. Den ene kommentaren handler om at denne personen ønsker å lære noe av de andre. Mens den andre kommentaren handler om fornøydhets med aktivitetene ved spillekvelden.

E) STEG FOR STEG KVELD

Ant. deltakere	Kjønn	Alder (gj.snitt)	Rekruttert fra	Hvor lenge deltatt i denne aktiviteten	Hvilke andre aktiviteter har du benyttet deg av i SFS?
13	9 M 4 D	51,3 år	Media: 0 Venner/bekjente: 5 Andre: 6 SFS plakat: 1 Ubesvart: 1	0-3 mndr: 0 4-6 mndr: 0 7-9 mndr: 0 10-12 mndr: 0 Lengre: 13	Bowling: 10 Kino: 10 Volleyball: 5 Se på fotballkamp: 7 Ishockey: 3 Tur: 10 SFS Junior: 3 Matutdeling: 8 Padling: 4 Sykling: 6 Spillkveld: 9 Båt: 8 Annet: Idrett mot rus; Birkebeineren; Holmenkollstafetten; teater; grill

Tabell 10: Demografiske data relatert til hvem som har deltatt på Steg for Steg kveld i perioden 18. August 2011 til 28. September 2011

Denne tabellen viser de demografiske dataene fra spørreskjemaene delt ut til de som deltok på matutdeling i undersøkelsesperioden. 13 deltakere svarte på spørreskjemaene. ni av deltakerne var menn, mens fire var kvinner. Snittalderen var på 51,3 år. De fleste ble rekruttert via venner/bekjente og via andre (uten at det ble spesifisert), én hadde sett SFS-plakaten, mens ett skjema var ubesvart. Av de som deltok i denne perioden hadde alle deltatt på Steg for Steg kveld lenger enn ett år. De fleste av deltakerne hadde også benyttet seg av de fleste andre aktiviteter i SFS-regi.

Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?	Snittskår
1. Å være sammen med andre mennesker	5,8 laveste skår: 5 høyeste skår: 6 N=12
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	4,5 laveste skår: 2 høyeste skår: 6 N=11
3. Å holde meg edru i lengre perioder	4,4 laveste skår: 1 høyeste skår: 6 N=13
4. Å få bedre helse	4,6 laveste skår: 2 høyeste skår: 6 N=11
5. Å føle mestring	5,5 laveste skår: 5 høyeste skår: 6 N=12
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	5,6 laveste skår: 5 høyeste skår: 6 N=13

Tabell 11: Deltakernes vurderinger på påstander om hva som er viktig for de ved å delta på Steg for Steg kveld

Her kan resultatene tolkes som høye i sine verdier relatert til de ulike utsagnene, med unntak også her med utsagn nr. 3. Utsagn 3 handler om hvordan deltakerne vurderer påstanden om at de deltar på

aktiviteten Steg for Steg kveld for å holde seg edru i lengre perioder. Selv om det er den laveste gjennomsnittskåren (4,4), så er den relativt høyt skåret og skårene varierer fra lavest 1 (svært uenig) til høyest 6 (svært enig). Utover dette så skårer deltakerne svært høyt relatert til de andre utsagnene og blir skåret til over rundt 5 og bedre. Steg for Steg kveldene blir erfart som en positiv opplevelse for deltakerne, spesielt med hensyn til å være sammen med andre mennesker.

Svar på åpne spørsmål

Her ble det ikke funnet noen kommentarer under de åpne spørsmålene.

4.2.2. Oppsummering av den kvantitative studien

Oppsummerende kan man si fra den kvantitative delen av denne studien at deltakerne ved SFS sine aktiviteter er meget fornøyde med aktivitetene. Av de 74 som svarte på denne spørreundersøkelsen er det nesten dobbelt så mange menn (47 deltakere) enn kvinner (26 deltakere) som deltar. Et skjema var ubesvart vedrørende kjønn. Hva angår alder er de fleste av deltakerne rundt 50 år. Majoriteten deltar på mange aktiviteter i SFS, og de deltar lenger enn et år. De aller fleste deltakerne er rekruttert via venner/bekjente og andre. Deltakerne skårer rimelig høyt på alle påstandene, da alle ligger over 4.4 i gjennomsnitt på en skala fra 1-6 (der 1 er svært uenig og 6 er svært enig). Det som deltakerne vurderer som de tre viktigste årsakene til at de deltar på SFS aktiviteten er: å være sammen med andre mennesker (5.6 gjennomsnittskår), å fylle dagen med noe meningsfullt (5.4 gjennomsnittskår) og det å føle mestring (5.2 gjennomsnittskår). De tre årsakene som kommer deltakerne skårer lavest som deltakerne vurderer som de minst viktigste årsakene til å delta på SFS aktivitetene er: å få bedre helse (4.8 gjennomsnittskår), å trene og være i fysisk aktivitet (4.6 gjennomsnittskår), og det å holde seg edru i lengre perioder (4.4 gjennomsnittskår).

4.3. Kvalitative funn

De funnene som presenteres i det følgende er temaer som er fremanalysert på bakgrunn av data fra alle tre intervjuene, samt analyseseminar som forskningsgruppen hadde i november 2011. Først ble intervjuene analysert hver for seg deretter i relasjon til hverandre for å kunne gi en helhetlig fremstilling i følgende funn: (1) *meningsfull aktiviteter i sosialt fellesskap*, (2) *kontinuitet i livet*, (3) *rusfri arena*, og (4) *å bli møtt uten fordommer*.

4.3.1. Meningsfulle aktiviteter i sosialt fellesskap.

Et sentralt område som fremsto gjennom analysen handlet om viktigheten av tilgjengelige meningsfulle aktiviteter. Steg for Steg fokuserer på å tilby aktiviteter som kan gi mulighet for positive opplevelser, som tar utgangspunkt i hva den enkelte liker å gjøre. Samtidig skal det være aktiviteter som gir deltakerne utfordringer og muligheter for å prøve fram i ulike sammenhenger. Som en deltaker sa: *”du har lov å til å være elendig i volleyball, men fortsatt ha det moro”*. En annen deltaker forteller om viktigheten av å ha meningsfulle aktiviteter på fritiden i et sosialt fellesskap for å holde seg rusfri: *”for meg er det viktig å ha aktiviteter sammen med andre for å komme litt bort fra drikkingen”*. Det å ha meningsfulle aktiviteter å gå til har også påvirket det sosiale livet til noen av deltakerne, som en forteller: *”har blitt kjent med trivelige folk, vi er også sammen på fritiden”*. En annen deltaker forteller at det å ha aktiviteter å gå til hjelper til i behandlingsprosessen: *”det var helt avgjørende for meg at jeg fikk bli med på Steg for Steg samtidig som jeg begynte i behandling”*. Som en respons på dette fortalte en annen person: *”Det er viktig å ha noe meningsfullt å gjøre på fritiden. Du må ha noe å gjøre når du ikke er til behandling, for å ikke falle tilbake til gamle synder.”* Et tema som ble ofte diskutert i fokusgruppeintervjuene var at aktivitetene i seg selv er viktige for deres utvikling og mestring. En forteller: *”jeg utvikler meg selv gjennom aktiviteten – det forandrer seg med at trykningen øker”*. Dette skaper igjen *”motivasjon i å bli bedre i aktiviteten du deltar i”*, som en av de andre sa. Mens en person hevdet: *”Steg for Steg skaper selvutvikling”*. En deltaker forteller hvor viktig at det fins en arena der personen kan gjøre meningsfulle aktiviteter sammen med sitt barn: *”Det å vite at jeg har Steg for Steg, hjelper meg til å holde meg rusfri – samtidig som at Steg for Steg junior [tilbud til foreldre med barn under 16 år, der de kan gjøre aktiviteter sammen med sine barn] gjør at jeg kan gjøre meningsfulle ting sammen med mitt barn i et rusfritt miljø”*. Det var stor enighet blant deltakerne om at det er ikke hvilken aktivitet de deltar på som er det mest avgjørende, men at de kan være med på de aktivitetene som ”gir” dem mest og som har mest lys til å drive med. Særlig fremhever de det å møte andre gjennom

meningsfulle aktiviteter. Å gjøre ting sammen, lære seg saker, humor og latter og det å oppleve å mestre oppgaver og aktiviteter gir glede og livskvalitet.

4.3.2. Kontinuitet i livet.

Det andre temaet som fremsto som betydningsfullt var at Steg for Steg representerer noe de kalte kontinuitet i livet. En av deltakerne forteller: *”Det var helt avgjørende for meg at jeg fikk bli med på Steg for Steg samtidig som jeg begynte med behandling fordi alle må ha et miljø rundt seg som er stabilt”*. En annen fortsetter videre: *”Det er viktig at vi har faste ting, noe som aldri blir rokket med – det er forutsigbart og trygt”*. I diskusjonen kommer det fram fra en av de andre: *”Steg for Steg har kontinuitet, vi vet litt hva som kommer. Jeg var borte i over et år, men kom tilbake – så var det liksom det samme”*. De forteller også hvor viktig det er for dem at når de opplever at en aktivitet fungerer for dem så kan deres deltakelse forlenges: *”Når noe fungerer, så fortsetter vi med det. Har erfaringer fra rusmideletater at de setter i gang noe som fungerer, men så blir det borte.”* Dette er erfaringer som deles av flere: *”Mye av det vi holder på med i Steg for Steg har vi gjort lenge, det har liksom blitt en del av hverdagen.”* En annen forteller at for denne personens behandlingsprosess er det viktig med regelmessighet: *”Det handler om at noe er regelmessig.”* Som en respons til dette sier en annen: *”Steg for Steg opprettholder kontinuitet i folks liv”*. Deltakerne formidler med all tydelighet hvor viktig det er at noe varer. Regelmessighet og forutsigbarhet hjelper i dagliglivet. SFS med sine aktiviteter og menneskelige felleskap fremtrer som en arena som representerer kontinuitet for dem.

4.3.3. Rusfri arena.

Et tredje tema handlet om viktigheten av å ha en rusfri arena å være på. På spørsmålet som ble stilt i fokusgruppa: *”Hva er viktig med Steg for Steg?”* svarer en av deltakerne: *”at det er rusfritt.”* En av deltakerne fortsetter: *”Steg for Steg er en motvekt til rusmiljøet som er veldig snevert.”* Det at det er en rusfri arena gjør også at rusen ikke havner i fokus, som en forteller: *”Vi backer hverandre – i rusnettverket står alltid flasken på bordet, men det gjør den ikke her.”* En annen svarer med: *”vi trenger en rusfri sone.”* En annen forteller at ved at det er en rusfri arena så har det *”hjulpet meg med å holde meg rusfri til å gjøre noe sammen med guttungen min.”* Samtidig så mener de at det at det er en rusfri arena ikke er nok i seg selv. De forteller at det fins også andre rusfrie arenaer de har vært på, men det de føler er annerledes i Steg for Steg er at de føler de får utvikle seg selv: *”Jeg har prøvd andre steder også som skal være sånn rusfritt (...) dette [Steg for Steg] handler mer om*

selvutvikling og ikke bare et oppbevaringssted.” Avslutningsvis forteller de at Steg for Steg som en rusfri arena er en form for ettervern og har vært bra for deres behandling. Det er ikke uventet at deltakerne verdsetter tilgjengelige rusfrie arenaer. Gjennom fokusgruppene får vi imidlertid bedre innsikt i hva som er viktig på slike arenaer. Det er ikke nok at den er rusfri – den må også ha noe å by på. Det må gi mening å være der. Som flere av deltagerne fremhever – de utvikler seg i Steg for Steg aktivitetene.

4.3.4. Å bli møtt uten fordommer.

Det siste temaet var et som mange av deltakerne var opptatt av, nemlig viktigheten av å kunne være i et miljø der en ble anerkjent og respektert og ikke følte seg ”fordømt” og nedvurdert. De forteller at for deres rehabiliteringsprosess er viktig å få bli møtt ”med respekt og verdighet”, som en sa. De forteller at det som hjelper de er at: ”*de ikke blir møtt med en pekefinger eller moralpreken*”. At det i stedet er: ”*et inkluderende miljø*” som en fortalte. En annen deltaker fortsetter med å fortelle at det er viktig for den gjensidige respekten at: ”*man kan komme både når man har gode og dårlige dager.*” Eller som en av de andre forteller: ”*Du kan ramle utpå, så kommer du tilbake og så er det noen som kjenner deg igjen, så bra – så herlig at du kom tilbake – så hjelper det liksom. Det er ikke det der fy, fy...*” en annen fortsetter: ”*Har man en sprekk... så blir man tatt imot, som om man ikke skulle vært borte. Om du er på Steg for Steg 1 eller 200 ganger i løpet av året så er du like velkommen likevel.*” Dette temaet var veldig sentralt for deltakerne i Steg for Steg, de fortsetter med å fortelle: ”*Det [Steg for Steg] er et sted du kan komme å ikke bli sett ned på.*” En av deltakerne forteller om sin opplevelse: ”*I distriktpsykiatrien var de opptatt av rekvisisjon, på dagsenteret var de bare opptatt av bingo. I Steg for Steg er det ingen som spør meg om hvem som har sendt meg. Det er ikke noe klasseskille, du deltar med det du kan.*” En annen forteller videre om sine erfaringer med å mestre i Steg for Steg miljøet der du blir møtt uten fordommer: ”*Du blir glad i deg selv. Du blir glad når du ser andre komme på aktivitetene. Det er så positivt hver gang du møter opp.*” Deltakerne minner om det grunnleggende behovet hos alle mennesker om å bli behandlet med respekt og likeverdighet. En annen viktig påminning i denne sammenhengen er også hvor viktig det er å kunne snuble – for så å vise at man kan reise seg igjen. SFS – miljøene gav deltakerne opplevelser av respekt og menneskeverd slik det fremkommer i fokusgruppeintervjuene.

4.3.4. Oppsummering av de kvalitative funnene.

Steg for Steg framstår som en rusfri arena der det gir mening å delta og å være. Deltakerne

vektlegger særlig tilgangen på meningsfulle aktiviteter de kan gjøre sammen med andre i et respektfullt miljø. Det sosiale felleskapet, likeverdighet og raushet framstår som sentrale elementer. Dette gir bidrag til en meningsfull og god hverdag så vel som til øvrige behandlingsopplegg. Som en av deltakerne sa: *”Steg for Steg har vært bra for min behandling.”* Måten de føler seg møtt av både ansatte og de andre deltakerne på trekkes også fram. Opplevelsen av å bli møtt med åpenhet og med invitasjon – og uten fordommer gjør at SFS får en viktig betydning i deres liv og rehabiliteringsprosess. De har noen arenaer der de føler seg som verdige mennesker. Steg for Steg som livskontinuitet er også av betydning. Det at noe fortsetter og er forutsigbart i en hverdag som kan være turbulent kan bidra til å holde håpet om et bedre liv oppe.

4.4. Erfaringer med samarbeidsbasert forskning.

Underveis i forskningsprosessen og spesielt ved siste møtet i forskningsgruppen den 14. November 2011 reflekterte deltakerne over hvordan de hadde opplevd å være med på samarbeidsbasert forskning. Erfaringene som deltakerne formidlet handler om at forskningsprosessen har vært interessant, positiv og lærerik. En deltaker fortalte: *”dette har vært lærerikt for meg”* og fortsetter med å si: *”jeg har lært mer om hva Steg for Steg har betydd for meg ved å delta i forskningen”*. Et annet poeng som deltakerne erfarte var at det var viktig for å få til forskning sammen med dem, var at forskerne hjalp til med rammene, men at deltakerne fikk være med å avgjøre prosessen, som en sa: *”var veldig viktig at forskningen ble definert som en aktivitet på lik linje med andre Steg for Steg aktivitetene”*. En annen responderte på dette og sa: *”...ja ellers så tror jeg ikke det hadde gått”*. En annen deltaker sa videre at: *”jeg var positivt overrasket over at dere [Ottar Ness og Marit Borg fra Hibu] ikke hadde med dere sterke føringer, som gjorde at forskningen ble mer uformell og åpen og jeg følte jeg kunne være mer ærlig i prosessen”*. *”Ja, ellers tror jeg det ville vært vanskelig å fått noe ut av det”*, fortsatte en annen. En person sa videre: *”at vi kunne være med å forme forskningen gjorde at vi følte vi kunne bidra mer og lik linje med dere [forskerne].”* Avslutningsvis var de enige om at forskningen var interessant fordi de var med å skape forskning og kunnskap, som en sa: *”Var veldig spennende å få være med å se hva vi fant ut av sammen, det var veldig artig å være med på analyseseminaret. Det gjorde at vi kjente oss igjen i det vi hadde funnet ut.”* Deltakerne beskriver at deres erfaringer med å delta i samarbeidsbasert forskning har gjort at de har følt seg mer likeverdige i prosessen, og dette bidro til at de syntes det var lærerikt å delta. I tillegg så sier de at dette har påvirket at de har vært mer ærlige på hva de har delt i forskningsprosessen, samt at det har gjort at de kjenner seg igjen i resultatene.

Kapittel 5. Refleksjon og diskusjon.

Det som fremstår med all sin tydelighet i denne evalueringsstudien er det allmennmenneskelige ved deltakernes erfaringer. Som mennesker trenger vi å bli møtt med respekt og forståelse. Hver og en av oss har behov for å bli sett og anerkjent som den jeg er. Vi trenger å få sjansen til å prøve oss på nytt når det er nødvendig. Tillit, helhet og sammenheng og en rød tråd gjennom livet og dagene hjelper oss til å holde håpet levende, se sammenhenger og lære. Og ikke minst er meningsfylt arbeid og meningsfulle aktiviteter i sosiale situasjoner vesentlig. Gjennom slike virksomheter utvikler vi oss som mennesker, der vi kan bidra med det vi kan, vi kan hjelpe hverandre, vi kan ta utfordringer og erfare at det er bruk for oss. Hovedinntrykket fra denne evalueringsstudien er at Steg for Steg har lyktes i å skape aktivitetstilbud som gir mulighet til menneskelig vekst og utvikling. Og som har et inviterende og anerkjennende særpreg som gjør at mennesker med rusproblemer føler seg hjemme der og har lyst til å bidra og delta. Dette allmennmenneskelige samstemmer med SFS sin visjon: *”bedre liv gjennom meningsfulle aktiviteter.”* Forskningsspørsmålene for denne studien var (1) Hvordan beskriver brukere ved SFS nytten ved aktivitetene? og (2) Bidrar aktivitetene til å skape nettverk, aktivitet og mestring? Diskusjonen vil bli knyttet til (a) *målgruppe og rekruttering*, (b) *aktivitetenes potensialer*, og (c) *videre forskningsområder*.

5.1. Målgruppe og rekruttering

Målgruppen til SFS er personer som har et rusproblem og samtidig får eller har fått et tilbud om behandling/rehabilitering i regi av Blåkors Øst. SFS tar også imot mennesker med lignende problemer utenfor Blåkors Øst. Hvem er det så som ”bruker” SFS? Studien viser at det med ganske stor overvekt er godt voksne menn som deltar i aktivitetene. Gjennomsnittsalderen er rundt 50 år. Dette gir refleksjoner knyttet til hvordan deltakere i SFS blir rekruttert og av hvem, hvilke aktiviteter som blir igangsatt, og hva det er som gjør at dette i stor grad er en ”godt-voksne-menn” arena. Et område å arbeide videre med er knyttet til Steg for Steg sin målgruppe. Er dette en situasjon man er fornøyd med eller er det ønskelig å nå en bredere målgruppe? Om så, hva vil være strategien for å nå flere grupper? Studien dokumenterer at deltakerne er i hovedsak rekruttert av venner/bekjente. Det er også en stor andel som blir rekruttert av andre. Hvem ’de andre’ er, blir ikke er tydeliggjort i denne omgangen.

Gjennom baselineundersøkelsen som ble gjort i denne studien er det et høyt aktivitetsnivå i SFS. Det har vært registrert 231 enkeltpersoner som har deltatt på aktiviteter i SFS regi. 223 aktivitetsskelder har vært arrangert for til sammen 2098 deltakere. Det anbefales at denne baselineundersøkelse

gjentas årlig og eventuelt utvides. Dette vil muliggjøre å følge arbeidet i regi av SFS både knyttet tildeltakelse, antall aktiviteter, rekruttering og demografiske data. Kanskje kunne en slik undersøkelse være en av Steg for Steg sine nye brukerdrevne aktiviteter? Dette kunne bidra både til et utvidet aktivitetstilbud og til systematisk å følge og analysere utvikling og endringer. Først da blir den egentlige verdien av en ”baseline”-undersøkelse realisert. Tall og ”fakta” egner seg best for historisk sammenlikning på denne måten. Kvantifisering, telling, krever imidlertid en lang rekke forenklinger. På den ene siden mister vi kontekst og kompleksitet når vi kvantifiserer. På den andre siden gjør tall det mulig å regne, evaluere utviklingstrekk og se på årsakssammenhenger.

5.2. Aktivitetenes potensialer

Funnene i studien viser tydelig at deltakerne opplever at aktivitetene i SFS er nyttige i deres livssituasjon og i deres behandlings- og rehabiliteringstilbud. Det som deltakerne beskriver som nyttig i den kvantitative delen av studien handler om at aktivitetene gir mulighet for at de kan være sammen med andre mennesker og fylle dagen med noe meningsfullt. Dette blir også en arena der de kan føle mestring. Erfaringene understøttes av funnene i de kvalitative dataene. Her beskriver deltakerne at SFS er et sted der de kan gjøre meningsfulle aktiviteter i felleskap med andre i et miljø der de blir respektert og føler seg om verdige mennesker. De får mulighet til å prøve seg ut, lære noe nytt, få oppleve at det er bruk for dem, at de kan noe og alt dette skjer i et miljø preget av anerkjennelse, raushet og humor. En vesentlig grunn for at deltakerne velger å komme igjen og igjen til SFS aktivitetene, forklarer de handler om at de blir møtt med invitasjon og åpenhet, og uten fordommer og det å bli sett ned på.

Et annet vesentlig funn når vi ser på kvalitative og kvantitative data samlet er at når deltakerne først har startet så fortsetter de. Funnene viser at de fleste av deltakerne har vært med over et år, men også en god andel har nettopp startet. Dette samsvarer med hva deltakerne fortalte om i intervjuene der de formidler at SFS representerer trygghet og kontinuitet i livet deres ved at det er gjenkjennbart fra gang til gang. Denne tryggheten handlet blant annet om at dersom de skulle ha dårlige dager og var borte en stund, visste de at de kunne komme tilbake og de visste hva de gikk til.

Deltakerne i denne studien er mennesker med rusproblemer. Det er interessant å merke seg at aktivitetenes bidrag til ’det å holde seg edru i lengre perioder’ ikke var blant de høyeste skårene. Dette er et område det ville være nyttig å undersøke videre.

Det fremkommer fra deltakernes erfaringer at rusfrie arenaer i seg selv er ikke nok. Arenaene måtte gi mening utover dette og det er her det sentrale i aktivitetene synes å være. Særlig fremheves det sosiale aspektet ved aktivitetene og at de får nye viktige nettverk. Et annet forhold å merke seg er at dette handler om høyst vanlige aktiviteter, som å gå på tur, spille bowling, dra på hyttetur, gå på kino eller teater, spille fotball og padle. Ordinære aktiviteter på ordinære arenaer som blir bestemt og valgt av deltakerne selv, ut fra interesserer eller noe de har lyst til å lære eller prøve. Mening og muligheter blir noe helt konkret i den enkeltes liv.

5.3 Videre forsknings- og utviklingsområder

Vi har allerede pekt på noen tematiske forsknings- og utviklingsområder. Det vil være nyttig for SFS sin videre utvikling med gjentakelse av baselineundersøkelsen – og i stedets ånd ville en mulighet være å definere dette som en brukerdrevet aktivitet og knytte nødvendig opplæring til dette. SFS sin målgruppe er et annet område å se videre på. Hva er det som 'styrer' rekrutteringen og er den nåværende målgruppen den man ønsker? Er det de pågående aktiviteter som rekruttere voksne menn og som ikke er inviterende nok til å rekruttere flere kvinner? Et tredje området er aktivitetene i seg selv. Vi har fått fram vesentlig kunnskap om meningens betydning og det sosiale fellesskaps verdi. Her kunne vi gått videre med å utforske det meningsbærende og det sosiale nettverkets betydning mer utdypende gjennom feltarbeid. Hvordan foregår disse respektfulle, inviterende og humorpregede aktivitetene i den konkrete konteksten? Et siste forskningsområde slik vi ser det kunne vært knyttet til det området som ble skåret lavere enn de andre områder i spørreskjemaet; aktivitetenes bidrag til 'det å holde seg edru i lengre perioder'.

Kapittel 6. Konklusjoner

Relatert til forskningsspørsmålene for denne studien er det forskningsmessig grunnlag for å konkludere med følgende:

- Steg for Steg fremstår som et åpent og lett tilgjengelig tilbud som hjelper mennesker i tiltakets målgruppe i deres behandlings- og rehabiliteringsprosess.
- Deltakerne i Steg for Steg opplever å bli møtt med respekt og verdighet, og dette hjelper dem til å føle trygghet, livskvalitet og glede.
- Deltakelse i Steg for Steg bidrar til selvutvikling og ansvarsfølelse på en rusfri arena.
- Deltakelse i Steg for Steg bidrar til å ha en hverdag med meningsfulle aktiviteter som representerer en kontinuitet i deltakernes liv.
- Deltakelse i Steg for Steg bidrar til å skape gode sosiale nettverk, aktivitet og mestring.
- Det er flere områder det kan være aktuelt å se nærmere på, som rekruttering, målgrupper, aktivitetene, meningens betydning og det sosiale fellesskapets verdi og se på disse områdene som mulige nye brukerdrevne aktivitetstilbud med nødvendig opplæring tilknyttet.

Referanseliste

- Almåsbygg, L. (2009). *Årsrapport 2009 Steg for Steg, Blåkors Øst*. Oslo: Blåkors Øst.
- Askheim, O. P., & Borg, M. (2010). Deltagerbasert forskning i psykisk helsearbeid: Et bidrag til mer ”brukbar” kunnskap? *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 7(2), 100-109.
- Borg, M. (2009). Intet om oss uten oss. I: M. Borg og K. Kristiansen (red.), *Medforskning – å forske sammen for kunnskap om psykisk helse* (ss. 29-40). Oslo: Universitetsforlaget.
- Borg, M., & Kristiansen, K. (red) (2009). *Medforskning – å forske sammen for kunnskap om psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Camic, P. M., Rhodes, J. E., & Yardley, L. (2003). Naming the stars: Integrating Qualitative Methods Into Psychological Research. In: P.M.Camic, J.E.Rhodes & L. Yarley (Eds.): *Qualitative Research in Psychology. Expanding Perspectives in Methodology and Design*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Greenwood, D. J., & Levin, M. (2007). *Introduction to action research: Social research for social change* (2.utg.). London, UK: Sage.
- Heron, J. (1996). *Co-operative inquiry*. London, UK: Sage.
- Just Andersen, B. (2008). *En evalueringsrapport om effekter av tverrfaglig videreutdanning i ambulant og krisehåndtering*. Rapport 1-2008. Utarbeidet av Episteme forsknings- og samfunnsvaluering for Aker universitetssykehus HF.
- Karlsson, B. (2006): Evaluering av SEPREP. Tverrfaglig Utdanningsprogram ved Follo DPS 2004 – 2006. I: *Dialog* nr. 2 september 2006 s. 8-60.
- Karlsson, B. (2011). *Forskningsbasert evaluering av Turresepten 2010-2012*. Høgskolen i Buskerud, Fakultet for helsevitenskap, Institutt for forskning innen psykisk helse og rus (IFPR).
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag.
- Lerdal, A. & Karlsson, B (2008). Bruk av fokusgruppeintervju. *Sykepleien Forskning*, 3(3), 172-175.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring* (2.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ness, O. (2011). Learning New Ideas and Practices Together: A co-operative inquiry into learning to use Johnella Bird’s relational language-making approach in couples therapy. Ph.D. dissertation, Oldendorff Research Institute, Faculty of Social and Behavioral Science, Tilburg University. Tilburg: The Netherlands.
- Rose, D. (2003). Collaborative research between users and professionals: peaks and pitfalls. *Psychiatric Bulletin*, 24(11), 404-406.

- Skårberg, A. & Fløtten, T. (2008). *Et trappetrinn opp i livet. Evaluering av aktiviserings- og arbeidstreningstiltak i regi av frivillige organisasjoner*. Sluttrapport. Fafo-rapport 2008:28. Oslo: Fafo
- Svidahl, M., Moltu, C., & Sletvold, E. (2010). Evalueringsrapport: Forskerskole for medforskere. Regionalt forskningsnettverk for stemningslidelser, MoodNet: <http://www.helse-bergen.no/omoss/avdelinger/psykiatrisk-divisjon/forskingsnettverk/Sider/moodnet.aspx>
- Triveldy, P., & Wykes, T. (2002). From passive subjects to equal partners: Qualitative review of user involvement in research. *The British Journal of Psychiatry*, 181, 468-472.

Vedlegg 1: ”Forskningsbasert evaluering av Steg For Steg, Blåkors Øst”

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet – fokusgruppeintervju

DEL A

Bakgrunn og hensikt

Denne forespørselen gjelder deltakelse i tre fokusgruppeintervjuer der hensikten er å utforske brukernes erfaringer i å delta i ”Steg for Steg” som er organisert av Blåkors Øst. Hensikten med denne studien er å lære mer om brukernes erfaringer og opplevelser med SFS - ”Steg for Steg (SFS) – hvordan kan aktivitet og arbeidstrening i en rusfri sone være til nytte og hjelp, og gi økt opplevelse av mestring og fellesskap – en brukerundersøkelse”.

Som bruker av ”Steg for Steg” ønsker vi gjennom fokusgruppeintervjuet å høre om dine erfaringer i forhold til nytten ved aktivitetene, og om aktivitetene bidrar til nettverk, aktivitet og mestring.

Hva innebærer studien?

For å få belyst erfaringene ønsker vi tre fokusgruppeintervjuer med 6-8 personer, de samme hver gang. Dersom du godkjenner det, tas intervjuet opp på bånd for så å få skrevet ut. Intervjuene gjennomføres i perioden mars-august 2011. Dato for prosjektslutt er 31.12.2011.

I tillegg til dette fokusgruppeintervjuet vil alle som deltar ved aktivitetene i regi av ”Steg for Steg” i begynnelsen av September og Oktober 2011 også få utdelt et spørreskjema for undersøke deres opplevelser med disse aktivitetene. Dette betyr at dere forespørres om å fylle ut dette spørreskjemaet totalt to ganger.

Vi som skal gjennomføre intervjuene er høgskolelektor/PhD-kandidat Ottar Ness og en samarbeidspartner (medforsker). Ness er ansatt ved Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag, Institutt for forskning innen psykisk helse og rus.

Hva skjer med informasjonen om deg

Alle data vil bli behandlet konfidensielt og på en forsvarlig måte i henhold til Personopplysningsloven og etter retningslinjer gitt av Datatilsynet. Dette innebærer at forskeren vil ha taushetsplikt overfor alle personopplysninger som samles inn. Datamaterialet vil anonymiseres. Navnelister, koblingsnøkkel, og lydfiler vil bli makulert og slettet når forskningsprosjektet er avsluttet, senest 31.12.2011. Resultatene vil bli publisert i en rapport og vitenskapelige artikler.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke uten at det påvirker din øvrige behandling. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, eller generelt ønsker mer informasjon om prosjektet kan du kontakte høgskolelektor/PhD-kandidat, Ottar Ness Høgskolen i Buskerud, tlf. 32 20 64 00.

DEL B

Personvern

Informasjonen som lagres om deg skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Dekan Heidi Kapstad ved Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag, er administrativ ansvarlig. Prosjektleder er Professor Marit Borg, avdeling for helsefag, Høgskolen i Buskerud.

Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Utlevering av materiale og opplysninger til andre

Det er kun undertegnede som har adgang til navnelisten og som kan finne tilbake til deg. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har videre rett til å få korrigert eventuelle feil i de opplysningene vi har registrert. Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst frem til prosjektslutt, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige rapporten. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når prosjektet er ferdig, innen utgangen av 2011.

Økonomi

Studien er finansiert av Helsedirektoratet.

Informasjon om utfallet av studien

Du har som informant rett til å få tilgang til utfall av studien.

Dersom du ønsker å delta, ber jeg deg om å underskrive samtykkeerklæringen og postlegge svarkonvolutten.

Vennlig hilsen
Oslo 25. januar 2011.

Ottar Ness
Høgskolelektor/PhD-kynd

Marit Borg
Professor

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien "Forskningsbasert evaluering Steg for Steg, Blåkors Øst".

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien " Forskningsbasert evaluering Steg for Steg, Blåkors Øst".

(Signert, rolle i studien, dato)

Ottar Ness

Marit Borg

Vedlegg 2: ”Forskningsbasert evaluering av Steg For Steg, Blåkors Øst”

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet – Spørreskjemaundersøkelse

DEL A

Bakgrunn og hensikt

Denne forespørselen gjelder å svare på en spørreundersøkelse ved to anledninger (begynnelsen av september og begynnelsen av oktober i 2011) der hensikten er å utforske brukernes erfaringer i å delta i ”Steg for Steg” som er organisert av Blåkors Øst. Hensikten med denne studien er å lære mer om brukernes erfaringer og opplevelser med SFS - ”Steg for Steg (SFS) – hvordan kan aktivitet og arbeidstrening i en rusfri sone være til nytte og hjelp, og gi økt opplevelse av mestring og fellesskap – en brukerundersøkelse”.

Som bruker av ”Steg for Steg” ønsker vi gjennom spørreskjemaet å høre om dine erfaringer i forhold til nytten ved aktivitetene, og om aktivitetene bidrar til nettverk, aktivitet og mestring.

Hva innebærer studien?

For å få belyst erfaringene ønsker vi å be deg å fylle ut spørreskjemaet som blir delt ut på aktivitetene du deltar på i en gang i starten av september og en gang i starten av oktober, 2011, dette blir totalt to ganger. Dato for prosjektslutt er 31.12.2011.

Vi som skal gjennomføre analysene og lagre skjemaene er høgskolelektor/PhD-kandidat Ottar Ness og Professor Marit Borg. Ness og Borg er ansatt ved Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag, Institutt for forskning innen psykisk helse og rus.

Hva skjer med informasjonen om deg

Det vil ikke fremkomme navn på disse spørsmålsskjemaene. Alle data vil bli behandlet konfidensielt og på en forsvarlig måte i henhold til Personopplysningsloven og etter retningslinjer gitt av Datatilsynet. Dette innebærer at forskeren vil ha taushetsplikt overfor alle personopplysninger som samles inn. Datamaterialet vil anonymiseres og skjema slettes senest innen prosjektslutt den 31.12.2011. Resultatene vil bli publisert i en rapport og vitenskapelige artikler.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, det vil ikke være mulig å trekke seg etter at skjema er besvart og levert. Dataene vil bli grovkategorisert ved plotting for å ivareta anonymisering. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Dersom har spørsmål til studien, eller generelt ønsker mer informasjon om prosjektet kan du kontakte høgskolelektor/PhD-kandidat, Ottar Ness Høgskolen i Buskerud, tlf. 32 20 64 00.

DEL B

Personvern

Informasjonen som lagres om deg skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennende opplysninger.

Dekan Heidi Kapstad ved Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag, er administrativ ansvarlig. Prosjektleder er Professor Marit Borg, avdeling for helsefag, Høgskolen i Buskerud.

Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Utlevering av materiale og opplysninger til andre

Det er kun undertegnede som har adgang til navnelisten og som kan finne tilbake til deg. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis du sier ja til å delta i studien, kan du ikke trekke deg fra studien etter at skjemaet er fylt ut og levert inn. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige rapporten. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når prosjektet er ferdig, innen utgangen av 2011.

Økonomi

Studien er finansiert av Helsedirektoratet.

Informasjon om utfallet av studien

Du har som informant rett til å få tilgang til utfall av studien.

Dersom du ønsker å delta, ber jeg deg om å underskrive samtykkeerklæringen og postlegge svarkonvolutten.

Vennlig hilsen
Oslo 26. april 2011.

Ottar Ness
Høgskolelektor/PhD-kynd

Marit Borg
Professor

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien ”Forskningsbasert evaluering Steg for Steg, Blåkors Øst”.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien ” Forskningsbasert evaluering Steg for Steg, Blåkors Øst”.

(Signert, rolle i studien, dato)

Ottar Ness

Marit Borg

Vedlegg 3. Endelig intervjuguide til bruk i fokusgruppeintervju.

Overskriftene og mellomtitlene er områder for samtale. Innledningsvis presenteres intervjuets hensikt, hvordan de ulike temaene vil bli introdusert samt rettighetene i informert samtykke.

Om å delta i Steg for Steg:

Hvordan vil du beskrive det å delta i Steg for Steg?

Har du opplevd at deltakelsen i Steg for Steg har nytte og hjelp i ditt liv?

Hvordan? Hvordan ikke?

Om aktivitetene:

Hvordan vil du beskrive hvilke aktiviteter du er med på i SFS?

Hvordan vil du beskrive nytten hva disse aktivitetene for deg?

Om sosialt nettverk:

Hvordan er det for deg å delta i det sosiale fellesskapet?

Hvordan vil du beskrive nytten av det sosiale fellesskapet for deg?

Om mestring:

Hvordan vil du beskrive hvilken mestring du føler ved å delta i SFS?

Om behandlings- og rehabiliteringsprosesser:

Hvordan er din erfaring med dette aktivitetstilbudet ift dine behandlings- og rehabiliteringsprosesser?

Refleksjoner knyttet til samtalen; innhold og deltakelse.

Hva har hver enkelt opplevd som viktig i dette fokusgruppeintervjuet?

Hvordan har du opplevd din egen deltakelse?

Er du noe du ønsker å tilføye eller å si før vi avslutter intervjuet?

Vedlegg 4. Spørreskjema "Forskningsbasert evaluering av Steg for Steg 2011".

Navn på aktivitet: _____

1. Bakgrunnsinformasjon

Kjønn:

Alder:

2. Hvordan ble du rekruttert til denne aktiviteten (sett kryss)?

Media.....

Venner/bekjente.....

Andre.....

3. Hvor lenge har du vært med i denne aktiviteten?:

0 – 3 mnd.... 4-6 mnd.... 7-9 mnd... . 10-12 mnd..... Lengre.... (Sett kryss)

4. Hvilke aktiviteter har du benyttet deg av i Steg for Steg? (Sett kryss)

Bowling Kino Volleyball Båt Se på fotballkamp Ishockey

Tur Steg for Steg Junior Matutdeling Padling Sykling

Annet..... (skriv)

5. Hva har vært det viktigste for deg ved å delta på denne aktiviteten?

Hvor mye er du sterkt enig eller sterkt uenig i følgende utsagn. For hvert utsagn setter du en sirkel rundt et tall fra 6 til 1. Ring rundt tallet 6 er et uttrykk for at du er sterkt enig i utsagnet – ring rundt 1 er sterkt uenig.

	<i>Sterkt enig</i>				<i>Sterkt uenig</i>	
1. Å være sammen med andre mennesker	6	5	4	3	2	1
2. Å trene og være i fysisk aktivitet	6	5	4	3	2	1
3. Å holde meg edru i lengre perioder	6	5	4	3	2	1
4. Å få bedre helse	6	5	4	3	2	1
5. Å føle mestring	6	5	4	3	2	1
6. Å fylle dagen med noe meningsfullt	6	5	4	3	2	1

5. Hva kunne du ha tenkt deg annerledes med denne aktiviteten?

6. Noe annet du har lyst til å si?

Vedlegg 5. Godkjenningbrev fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Marit Borg
Avdeling for helsefag
Høgskolen i Buskerud
Postboks 235
3603 KONGSBERG

Vår dato: 04.05.2011

Vår ref: 26218 / 3 / MSS

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.02.2011. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 03.05.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

26218   *Forskningsbasert evaluering av Steg for Steg, Blåkors Øst: Steg for Steg (SFS) – hvordan kan aktivitet og arbeidstrening i en rusfri sone være til nytte og hjelp?*
Høgskolen i Buskerud, ved institusjonens overste leder
Behandlingsansvarlig   *Marit Borg*
Daglig ansvarlig

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marie Strand Schildmann

Kontaktperson: Marie Strand Schildmann tlf: 55 58 31 52
Vedlegg: Prosjektvurdering

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. martin-arne.andersen@uit.no

Formålet med prosjektet er å gjennomføre en forskningsbasert evaluering av "Steg for steg", et tilbud i regi av Blå Kors som skal skape arenaer for aktivitet, mestring og fellesskap i en trygg og rusfri sone. Prosjektet gjennomføres av forskere ved Høgskolen i Buskerud og er finansiert av Helsedirektoratet.

Prosjektet er lagt frem for REK og er i brev av 31.03.2011 vurdert som ikke fremleggelsespliktig jf. helseforskningslovens § 10, jf. helseforskningsloven § 4 annet ledd.

Datamaterialet innhentes gjennom fokusgruppeintervju og spørreskjema. Det gjennomføres tre fokusgruppeintervju med 6-8 voksne brukere av tilbudet. Dette utvalget rekrutteres av prosjektleder Marit Borg og prosjektmedarbeider Ottar Ness i forbindelse med et informasjonsmøte for brukerne. Spørreskjema formidles til samtlige brukere av aktivitetene.

Personvernombudet finner informasjonsskriv av 03.05.2011 tilfredsstillende.

I forbindelse med intervjuundersøkelsen innhentes direkte personidentifiserende opplysninger i form av navn og fødselsdato. Videre innhentes opplysninger om alder, samt data om utvalgets erfaringer omkring opplevelse av nytten ved å delta ved "Steg For Steg", om aktivitetene, "Steg for Steg" som sosialt nettverk, opplevelse av mestring, samt den enkeltes erfaring med aktivitetstilbudet som del av behandlings- og rehabiliteringsprosesser. I forbindelse med spørreundersøkelsen innhentes det ikke direkte personidentifiserende opplysninger. Det er ombudets vurdering at datamaterialet vil kunne være indirekte personidentifiserende, da det innhentes opplysninger om kjønn, alder og hvilken type aktivitet man har deltatt i. Data innhentes gjennom manuelt spørreskjema og anonymiseres gjennom en grovkategorisering ved plottning i SPSS.

Det er videre ombudets vurdering at det vil behandles sensitive personopplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven § 2, punkt 8 c), all den tid det rekrutteres informanter som mottar et behandlingstilbud for rusavhengighet.

Prosjektsslutt er 31.12.2011. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserende opplysninger fremgår. Koblingsnøkkel, navneliste, lydfiler og manuelle spørreskjema slettes. Indirekte personidentifiserende opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres.

**Institutt for forskning innen psykisk helse og rus
ønsker å bidra til styrking og utvikling av kunnskap
innen psykisk helse og rus med særlig vekt på fem
områder:**

- Personers erfaringer med psykiske helseproblemer og hva som hjelper
- Person- og kontekstsentrerte tilnærminger
- Familie- og nettverksperspektiv
- Helsetjenesteorganisering, utøvelse og effektivitet
- Aksjonsrettet forskning, særlig brukerinvolvert forskning og handlingsorientert forskningssamarbeid i klinisk praksis

**The mission of the Institute for research in
mental health and substance abuse is contribution
to the development of knowledge with the following
specific foci:**

- Subjective experiences of mental health problems and 'helpful' help
- Individual and contextual approaches of help and support in mental health care
- Family and network perspectives in studies of mental health problems and substance abuse
- Innovations in mental health service organisation, practice, and evaluation
- Participatory action research involving mental health service providers and service users

ISBN: 978-82-8290-001-0

Høgskolen i Buskerud
Fakultet for helsevitenskap

Adresse:
Papirbredden - Drammen
kunnskapspark
Grønland 58
3045 Drammen

www.hibu.no/ifpr

Kontakter:

Professor Bengt Karlsson:
bengt.karlsson@hibu.no
– tlf. 906 49 078

Professor Marit Borg:
marit.borg@hibu.no
– tlf. 472 89 487
